

SIYOSIY-HUQUQIY TAFAKKUR – JAMIYATNING HUQUQIY ONGINI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA

Xidirov Xoshim Ibodullaevich

Jizzax politexnika instituti Ijtimoiy fanlar kafedراسi o‘qituvchisi, falsafa fanlari
doktori, (PhD) dotsent.

E-mail: xidirovxoshim@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada korrupsiyaga qarshi kurashish jarayonida sifatida insonlarning siyosiy-huquqiy tafaakurini yanada oshirish masalalari yuzasidan fikr-mulohazalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Korrupsiya, davlat, siyosiy tafakkur, huquqiy tafakkur, ong, sud, prokuratura, advakatura, jazoni ijro etuvchi idoralar va h.k.

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлены мнения по вопросам повышения политико-правового мышления людей в рамках борьбы с коррупцией.

Ключевые слова: коррупция, государство, политическое мышление, правопонимание, сознание, суд, обвинение, пропаганда, правоохранительная деятельность и т.д.

ABSTRACT

This article presents opinions on the issues of increasing the political and legal thinking of people as part of the fight against corruption.

Keywords: Corruption, state, political thinking, legal thinking, consciousness, court, prosecution, advocacy, law enforcement, etc.

Azal-azaldan bir haqiqat borki, huquqini bilgan inson – qudratli inson. Zero, bunday shaxs o‘z huquqi paymol bo‘lishiga yo‘l qo‘ymaydi, adolatsizlik, qonunbuzarlikka qarshi kurasha oladi, ayni paytda o‘z zimmasidagi mas’uliyat va burchni ham chuqur his etadi. Demak bunday shaxslarning ko‘pligi har qanday jamiyatning boyligidir.

Biz bugun shiddat ila kechayotgan bir davrda yashamoqdamiz. Ulkan o‘zgarishlar, mahobatli o‘zgarishlar bizning ko‘z o‘ngimizda sodir bo‘lmoqda. Bu jarayonda jamiyat o‘zgarishlari ba’zan inson ong-tafakkurini ham ortda qoldirib ketayotganday terroristik harakatlar, uyushgan jinoyatchilik va korrupsiya shiddat ila

kuchayib borayotganday bir holatlarga duch kelmoqdamiz. Korrupsiya davlatchilikning demokratik tizimiga xavf solgan bir paytda biz insonlarda huquqiy ong va huquqiy tafakkurni va qonun ustuvorligini keng ko‘lamda kuchaytirmog‘imiz darkor. O‘zbekiston Respublikasi xalqi istiqlolning dastlabki kunlaridanoq kelajakda, mamlakatda demokratik fuqarolik jamiyati qurishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ydi va Respublikaning siyosati ana shu maqsadni amalga oshirishga qaratildi. “Biz uchun fuqarolik jamiyati ijtimoiy makon. Bu makonda qonun ustivor bo‘lib, u insonning o‘z-o‘zini kamol toptirishga monelik qilmaydi, aksincha, yordam beradi, shaxs manfaatlari, uning huquqi va erkinliklari to‘la darajada ro‘yobga chiqishiga ko‘maklashadi”¹. Respublikada qonunning ustuvorligini ta‘minlash, fuqarolik jamiyati qurish uchun zamin tayyorlash, avvalo, o‘z huquq, majburiyat va erkinliklarini anglay va ularga og‘ishmay amal qilishga qodir barkamol avlodni tarbiyalab voyaga etkazishini talab etadi. SHu ma’noda ta’lim, ayniqsa huquqiy ta’lim korrupsiyani ildizini qirqishda muhim qalqon bo‘lib hizmat qilishi shart. Huquq va huquqiy tafakkur bir-biri bilan bog‘liq tushunchalardir. Huquqiy tafakkur bu jamiyat ko‘zgidir. Agar jamiyatda har bir fuqaro huquqqa, qonunga hurmat bilan munosabatda bo‘lsa, huquq va qonunchilikning ustuvorligini tan olsa, davlatda tartib o‘rnatiladi.

Huquqiy tafakkur fuqarolar va mamlakatlar o‘rtasidagi mulkiy, iqtisodiy, ommaviy, milliy, shaxsiy va boshqa munosabatlarini tartibga soluvchi qonunlar, normalar, qoidalar majmuasidir. Agar inson ularni o‘zlashtirib, o‘z hayotiy faoliyatida ularni ongli ravishda qo‘llay olsa, uning huquqiy tafakkuri shunchalik yuqori bo‘ladi, uyushgan jinoyatchilik va korrupsiya esa shunchalik darajada kamayib, yo‘qolib boradi. Huquqiy tafakkur davlat sud, prokuratura, advakatura, jazoni ijro etuvchi idoralarga tayanadi va u jamiyatda adolat, osoyishtalik, tinchlikni ta‘minlashga hizmat qiladi.

Kishilarning hozirgi kunda huquqiy ongi o‘shish uchun eng muhim omil bo‘lgan mulkka munosabatning, o‘zgarishdir. Bu hol mamlakatga va mulkka egalik hissini rivojlantiradi, ishlab chiqarish intizomiga, yuridik va jismoniy shahslar orasidagi huquqiy mehnat munosabatlariga javobgarlik tuyg‘usini hosil qiladi. Ijtimoiy jarayonning o‘zi ham mulk egasi oldida huquqiy malaka va bilimga ega bo‘lish talabini qo‘ymoqda. Rivojlangan huquqiy tafakkur qishloqda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-siyosiy islohatlar uchun eng yaxshi asos hisoblanadi. SHu sababli huquqiy islohotlar, aholining har bir qatlamiga xos xususiyatlarni inobatga olgan holda, izchil amalga oshirilmog‘i kerak. Huquqiy tafakkur tushunchasini aniqlashda uning qaysi sub’ektga nisbatan qo‘llanilayotganligi (jamiyat, sinf, qatlam, ijtimoiy guruh ayrim shaxslar)

¹ Каримов И.. "Ўзбекистон XXI- аср бўсағасида, хавфсизликка таҳдид, барқорорлик шартлари ва тароққиёт кафолатлари" асари 173 бет.

huquqiy faoliyatining shakl va turlari, shart sharoitlarini nazarda tutish lozim. Chunki odamlarning hayoti turli xildagi turli faoliyatlar majmuidan iborat. Bu majmuaning ma'naviy, iqtisodiy, siyosiy, huquqiy tomonlari bor. Ma'lumki, inson faoliyati uning manfaatlaridan kelib chiqadi. Demak, huquqiy tafakkur, faoliyat shaxs manfaatlaridan kelib chiqar ekan, huquqning odamlar hayot faoliyatining harakatlantiruvchi kuch sifatida shakllanishi va harakatlanishi qonuniyatlarini bilish qishloq aholisi huquqiy tafakkurining shakllanishi va rivojlanishi uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Fuqarolarning huquqiy tafakkurini oshirish orqali, har bir yurtdoshimiz o'z haq-huquqini anglab olmas ekan, qonun asosida yashamas ekan korrupsiyadek illatni yo'qotishdek maqsadga erishish qiyin kechadi. Biroq, aholi fuqarolarimiz ongida eski tuzum asoratlari-qonun talablariga loqayd munosabat o'z haq-huquqini yaxshi bilmaslik, o'zgalarning huquqini hurmat qilmaslik kabi illatlar butunlay barham topgan emas. Xalq ongida eskilik asoratlari saqlanib qolayotganining sabablaridan biri, mavjud kamchiliklarni ochiq-oshkor aytib yashash ko'nikmasinig yo'qligidir. Bu borada matbuot namuna bo'lishi va oshkoralik har bir fuqaroning turmush-tarziga aylanishi lozim. "Biz shunchaki demokratik jamiyat emas, balki demokratik odil jamiyat barpo etish maqsadidamizdir. SHunday ekan, demokratik odil jamiyatning muhim shartlaridan biri qonun ustuvorligi, adolat tantanasidir. Qonunli jamiyat qurishga kirishgan ekanmiz, har kim u kim bo'lmasin, jamiyatda qonun ustuvor bo'lishiga o'z hissasini qo'shishi qonun asosida yashashi, turmush kechirishi, demokratik huquqiy hayot kechirishishi lozim"¹. Lo'nda qilib aytganda, amaliyotda biz ko'proq eski kayfiyatda, ya'ni ko'proq davlat manfaatini ko'zlab, davlat manfaatini qo'riqlab ish tutmoqdamiz. Inson manfaatlari huquqiy tajribamizda eng yuksak va eng ustun qadriyat bo'lishini barchamizning ongimizga singdirish juda-juda og'ir kechmoqda. Axir, davlat degan tushuncha nima uchun kerak? Avvalombor, inson manfaatlari va huquqlari, uning tinch totuv hayoti va kelajagini tashkil etish va himoyalash kabi ulug'vor maqsadlarga xizmat qilish uchun emasmi? Agarkim, ijtimoiy va siyosiy, kerak bo'lsa, iqtisodiy hayotimizga ko'ndalang qo'yayotgan mana shu masalani zamon talablariga, demokratik tamoyillarga qarab to'g'ri hal qilmasak, kundalik faoliyatimizga tadbiiq etmasak barcha balandparvoz gaplarning va shiorlarning ma'nosi o'z-o'zidan yo'qoladi. Taassuflar bo'lsinkim, ba'zan qonun chiqaruvchilarning o'zi, uni himoya qiluvchilarning o'zi qonunlarni nazar-pisand qilmasdan, ularni oyoq osti qilsa, bu albatta, hal-ning, oddiy fuqarolarning ham

¹ Каримов И.. "Мақсадимиз - тинчлик, Барқарорлик, ҳамкорлик". Ўзбекистон телевидениеси, мухбирининг саволларига жавоблар 1995 йил 27 октябрь, "Бунёдкорлик йўлидан", 4 том, Тошкент, Ўзбекистон - нашриёти 1996 йил, 79 бет.

etirozlari va qahrgʻazablariga sabab boʻladi”¹. SHu oʻrinda korrupsiyaga keng yoʻl ochib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI: (REFERENCES)

1. Karimov I.. "Oʻzbekiston XXI- asr boʻsagʻasida, xavfsizlikka tahdid, barqororlik shartlari va taroqqiyot kafolatlari"asari 173 bet.
2. Karimov I.. “Maqsadimiz - tinchlik, Barqororlik, hamkorlik”. Oʻzbekiston televideniesi, muxbirining savollariga javoblar 1995 yil 27 oktyabr, “Bunyodkorlik yoʻlidan”, 4 tom, Toshkent, Oʻzbekiston - nashriyoti 1996 yil, 79 bet.
3. Karimov I.. Biz kelajagimizni oʻz qoʻlimiz bilan quramiz T. 7-tom 249-250betlar
4. Raximova, D., & Ibodullaevich, K. K. Obedience to the Law is High Culture, Spirituality, IT is a Sign of Enlightenment. JournalNX, 234-236.
5. Xidirov, X., & Obilkoshimov, M. (2021). Kambagʻallik va qashshoqlikka qarshi kurashish: oldini olish yoʻllari, usullari va mazmun-mohiyati. *Obщestvo i innovatsii*, 2(11/S), 97-104.
6. Ibodullaevich, K. K., & Bahromovna, T. D. (2020). Corruption: Concept, genesis, evolution and survival trends. *International Journal of Discourse on Innovation, Integration and Education*, 1(5), 409-413.
7. Khidirov, K. I., & Gofurova, S. S. (2021). The United Kingdom has a special textbook for detecting facts of corruption. *Scientific progress*, 2(1), 121-124.

¹ Каримов И.. Биз келажэгимизни ўз қўлимиз билан қурамиз Т. 7-том 249-250бетлар